



Г. В. Мартиненко

ТЕАТРАЛІЗОВАНА ДІЯЛЬНІСТЬ В ДИТЯЧОМУ САДКУ

Харків
Видавнича група «Основа»
2018



УДК 373.2
М20

Серія «Заклад дошкільної освіти. Вихователю»
Заснована 2018 року

Мартиненко Г. В.

М20 Театралізована діяльність в дитячому садку / Мартиненко Г. В. — Х. : ВГ «Основа», 2018. — 127 [1] с. — (Серія «Заклад дошкільної освіти. Вихователю»).

ISBN 978-617-00-3377-2.

У посібнику описано зміст і особливості організації театральної діяльності в закладі дошкільної освіти, наведено орієнтовні заняття та ігри для кожної вікової групи. Заняття, побудовані на ігрових сюжетах, відповідають вимогам чинних програм розвитку дітей дошкільного віку.

Посібник адресований вихователям та організаторам театральної діяльності дітей в закладі дошкільної освіти і установах додаткової освіти.

УДК 373.2

ISBN 978-617-00-3377-2

© Мартиненко Г. В., 2018

© ТОВ «Видавнича група «Основа», 2018

Зміст

Передмова	4
Види театралізованої діяльності	6
Орієнтовні види театрів.	6
Інвентар для театралізованої діяльності.	11
Форми театралізованої діяльності в закладі дошкільної освіти	13
Особливості організації театралізованої діяльності в різних вікових групах	16
Молодший дошкільний вік.	16
Середній дошкільний вік.	18
Старший дошкільний вік.	21
Орієнтовні конспекти занять з театралізованої діяльності для різних вікових груп	26
Молодший дошкільний вік	26
Середній дошкільний вік	46
Старший дошкільний вік	63
Театралізовані ігри	103
Література	127

Передмова

Театралізована діяльність в закладі дошкільної освіти — це можливість розкриття творчого потенціалу дитини, виховання творчої особистості. Діти навчаються помічати в навколишньому світі цікаві ідеї, втілювати їх, створювати свій художній образ. У дітей розвивається творча уява, асоціативне мислення, вміння бачити незвичайне в повсякденному. Дітям, так само як і дорослим, дуже близьке театральне мистецтво, тому що в його основі лежить гра. Гра є одним з найцікавіших видів людської діяльності, провідною діяльністю дитини дошкільного віку, засобом його всебічного розвитку, важливим методом виховання. Її назвали «супутником дитинства», хоч у житті граються не тільки діти, а й дорослі. Гра є відображенням нашої реальності. Саме через гру можна побачити та зрозуміти стосунки між людьми, які оточують дитину. Ігрова діяльність є важливою складовою дитячої субкультури. Гра є потужним виховним засобом, адже в ній, за словами К. Ушинського, реалізується потреба людської природи.

Гра як діяльність притаманна молодому організму, що зумовлене потребою дитини у виявленні активності.

На практиці доведено, що діти активно використовують театралізовану гру — розігрування за особами літературного твору, відтворення за допомогою виражальних засобів конкретних образів.

Театр — один із найбільш доступних видів мистецтва для дітей, що допомагає розв'язати багато актуальних проблем педагогіки та психології, пов'язаних:

- з художнім розвитком та вихованням дітей;
- формуванням естетичного смаку;
- розвитком комунікативних якостей особистості;

- вихованням волі, розвитком мрії, уявлення, ініціативності, мовлення;
- створенням позитивного емоційного настрою, зняттям напруження, розв'язанням конфліктних ситуацій через гру.

Залучення дітей до театралізованої діяльності сприяє виченню людських почуттів. Діти вчаться висловлювати свої почуття, передавати текст інтонацією та мімікою. З першими видами театралізованої діяльності діти ознайомлюються дуже рано. Наприклад, коли мама читає дитині потішку, передаючи їй свій настрій через посмішку, або коли маніпулює предметами та від їхнього імені промовляє слова, змінюючи інтонацію голосу. Пізніше дитина вчиться наслідувати різних тварин та птахів. Діти дуже швидко вчаться саме упродовж гри.

Потім настає час перегляду спектаклів, циркових вистав та лялькових театрів. Однак не слід забувати, що дітей необхідно залучати до самостійної участі в інсценівках. Тоді вони вчаться передавати емоційний стан героя.

Для всебічного розвитку дитини засобами театральної діяльності насамперед організують педагогічний театр відповідно до цілей дошкільної освіти. Робота власне педагогів вимагає від них необхідних артистичних якостей, бажання професійно розвивати сценічну пластику та мову, музичні здібності.

Головні умови — емоційне ставлення дорослого до всього, що відбувається, щирість і непідробленість почуттів. Інтонація голосу педагога — зразок для наслідування. Вихователь виконує головну роль у навчанні дітей театралізованій діяльності.

Види театралізованої діяльності

Орієнтовні види театрів

Театр живих картинок

Психологи довели, що ігрова діяльність є невід'ємною частиною гармонійного та всебічного розвитку дітей дошкільного віку. Це пов'язано з віковими особливостями розвитку психічних процесів малюка. Одним із ефективних видів ігрової діяльності в закладі дошкільної освіти є театр. У такій діяльності діти проявляють свою творчу активність, реалізують свої задуми та мрії.

Діти із задоволенням роздивляються ілюстрації в книжках під час читання казок. А коли картинки оживають та починають рухатися, дитина відчуває неймовірне задоволення. Тому було створено «Театр живих картинок». Під час читання казки вихователь демонструє картинку, на якій поступово змінюється сюжет. Сюжет картинок може бути найрізноманітнішим, враховуючи вік дітей. При цьому діти старшого дошкільного віку беруть активну участь у показі театру живих картинок.

Настільний театр

Назва такого виду театру говорить сама за себе — ігрову діяльність проводять на столі. Його особливість в тому, що декорації та персонажі повинні бути невеликого розміру, щоб була можливість розмістити всі атрибути на поверхні стола.

Різновиди настільного театру:

- **паперовий (картонний)**. На сьогоднішній день такий театр можна знайти в багатьох дитячих журналах. Залишається тільки вирізати й зібрати усі деталі та можна починати виставу;

- **магнітний театр** являє собою магнітну дошку з магнітами-героями будь-якої казки;
- **театр із природного матеріалу**, наприклад, шишок, каштанів, жолудів та ін. Таких персонажів дуже зручно розміщувати у ящику з піском.

Театр на руці

До цього виду належить театралізована діяльність, для проведення якої необхідні такі атрибути, як пальчикові ляльки або іграшки «рукавички». Розрізняють такі «наручні» види театрів в дитячому садку:

- пальчиковий;
- рукавичковий (перчатковий).

Що необхідно для того, щоб організувати таку театралізовану діяльність? Передовсім потрібна ширма. Її розміри залежать від розмірів персонажів. Зі свого боку, ляльок виготовляє сам педагог, але ж і діти можуть брати активну участь у виготовленні таких героїв. Наприклад, виготовити пальчикових ляльок можна із картонних конусів, тканини, тенісних м'ячиків та інших матеріалів.

«Театр рукавички» можна виготовити із рукавички або шарпетки, прикрасивши її необхідними елементами (обличчя, руки, одяг та ін.).

Важливо відмітити, що пальчиковий театр, на відміну від інших, ефективно розвиває дрібну моторику дошкільників, що, зі свого боку, впливає на формування мовлення дітей.

Стендовий театр

Стендовий театр являє собою будь-яку поверхню, на якій розміщують фігури-персонажі та декорації. Різновидами цього виду театру є:

- **театр на фланелеграфі** (дошці, обтягнутій тканинню). Для організації такого виду діяльності необхідний фланелеграф і фігури-персонажі обраного художнього твору. На фігурках зі зворотного боку необхідно розмістити липучки. Таким чином, залежно від розвитку подій у казці дитині пропонують прикріпляти необхідні фігурки на фланелеграф;
- **магнітний театр** являє собою майже те саме, що й попередній, але роблять його на магнітній дошці, а на фігурках замість липучки кріплять магнітні полоси. Основа й персонажі можуть бути різного розміру: від невеликого настільного варіанта до повноцінного екрана для музичної зали;

- **тіньовий театр в садках** — найбільш загадковий і незвичайний для сприйняття дітей. Дошкільники залюбки беруть участь у такій грі. Для організації тіньового театру необхідний екран (натягнута вертикально біла тканина), ліхтар або настільна лампа (залежно від розмірів екрану), картонні фігури чорного кольору. Замість іграшкових персонажів можна створювати фігури кистями рук та пальцями. Такий вид називається «театр живих тіней».

Театр ляльок

До театру ляльок належить:

- **тростинний театр** — у ньому використовують ляльок, закріплені на високій палиці, а людина, яка керує персонажами, захищена за ширмою;
- **театр «Бі-ба-бо»** — у принципі, це той самий театр «рукавички», оскільки ляльок одягають на руку. Відмінність полягає лише в тому, що використовують високу ширму і, таким чином, персонажів демонструють глядачам на рівні, вищому від зросту ляльководи;
- **театр на ложках** — може стати дуже популярним у дитячому садку. Атрибути для такої ігрової діяльності дуже просто виготовити самостійно. Для цього знадобиться дерев'яна або пластмасова ложка. На вигнутій її частині малюють обличчя персонажа, а на ручку одягають вбрання казкового героя. Під час постановки дитячої вистави малюки-ляльководи тримають персонажів з ложок за ручку;
- **нитковий театр** — для цього різновиду театру нам необхідно взяти клубки ниток та прикрасити їх, зробити обличчя. Героїв можна виставляти на стіл, посеред декорацій або наколоти на паличку й маніпулювати ними з-за ширми.

Театр на фартусі

Такий вид театру на сьогоднішній день є дуже поширеним у дитячих садках. Він дуже цікавий через те, що вихователь одягає на себе фартух, який є основою. У кишенях дуже зручно розміщуються всі декорації та герої казок. Для зручності використання фігурки роблять на липучках, але можна зробити їх на кнопках, а деякі елементи розмістити у спеціальних прорізах. Фартух є багатофункціональним атрибутом. З його допомогою можна розвивати дрібну моторику, яка позитивно впливає на розвиток мовлення.

Театр на піску

Такий вид театру найчастіше використовують у своїй практиці психологи. Це своєрідна гра на піску, яка має свою назву *Sand play*.

Ще на початку XIX століття Герберт Веллс зауважив, що його сини, граючи з мініатюрними фігурками, намагаються віднайти рішення своїх проблем. Трохи пізніше, 20 років по тому, дитячий психолог Маргарет Ловенфельд запропонувала дітям під час сеансу використовувати скриньку з піском, воду й невеликі іграшки. Цей метод був названий «технікою побудови світу», адже він допомагає дітям без слів висловити свої почуття, емоції, переживання, тобто то, що для них виразити словами буває складно. Ця психологічна методика називається *Sand play* (сендплей) — гра з піском, або юнганська пісочна терапія.

У *Sand play* (сендплей) психологи використовують дерев'яний піднос, дно і борти якого пофарбовані в блакитний колір (щоб моделювати море і небо), пісок, воду і колекцію мініатюрних фігурок. Мініатюрні фігурки можуть бути різноманітними: реальними й міфологічними, створеними людиною або природою. Використання природних матеріалів дозволяє відчутти зв'язок з природою, а рукотворні мініатюри — прийняти те, що вже існує.

Сендплей — це унікальний спосіб спілкування зі світом і з самим собою. Сендплей дає можливість доторкнутися до глибинного, справжнього. Він знімає внутрішнє напруження, підвищує впевненість у собі й відкриває нові шляхи розвитку. Гра з піском допомагає дитині висловити те, що вона сама поки не усвідомлює, те, чого вона поки не розуміє, а досвідчений дитячий психолог може інтерпретувати почуття дитини й розповісти про них батькам.

Вихователі дошкільних груп також використовують у своїй практиці цей вид театралізованої діяльності. Під час таких занять діти не тільки набувають нових знань, але й вчаться усвідомлювати свої почуття.

Театр на воді

Ще одним не менш цікавим різновидом є ляльковий театр на воді. Це в'єтнамська традиція, корені якої сягають XI століття н.е. А виникла вона в селах в дельті річки Хонгха, що на півночі В'єтнаму. Здавна селяни використовували цей вид розваг під час повеней.

Ляльок для цього театру виготовляють з дерева, а потім їх покривають лаком. Виставу проводять у неглибокому басейні.

Маріонетку підтримує великий стрижень, розташований під водою і керований ляльководом, який зазвичай прихований за ширмою. Таким чином, ляльки рухаються над водою. Вистава часто супроводжується національною музикою.

У дитячих садках також можна використовувати такі театри, використовуючи для них невеликі надувні басейни. А ляльок можна тримати на нитці або прозорій волосінні так, щоб ляльковод не було видно.

Театр дітей-виконавців

Театр живої ляльки. Його частіше за інших організують у дитячому садку. Таку діяльність можна організувати на заняттях з розвитку мовлення, з ознайомлення з навколишнім світом, з природою, а також під час дозвілля. Крім того, постановка «живого» театру може бути присвячена якійсь визначній даті.

Розрізняють такі види:

- театр масок;
- театр ляльок-велетнів.

Останній проводять найчастіше як дозвілля у дошкільному закладі. Ролі ляльок-велетнів виконують або дорослі, або старші дошкільнята. Молодші діти можуть виступати лише в ролі глядачів.

Театр масок підійде для дітей будь-якого віку. Навіть найменші вихованці мають можливість «перевтілитися» в героя казки. Педагог може запропонувати дітям переказати таким незвичайним чином улюблену історію або підготувати повноцінний виступ для батьків.

Виготовити маски для майбутнього спектаклю дошкільнята можуть самостійно під керівництвом педагога, наприклад, на заняттях з художньо-продуктивної діяльності або під час дозвілля.

Телетеатр

Дуже цікавим є телетеатр, який можна використовувати в різних вікових групах. Замість ширми виготовляють телевізор із коробки. Дитині пропонують стати телеведучим та продемонструвати улюблений вид театру, використовуючи ляльок, іграшки або картинки. Найчастіше телетеатр використовують на заняттях з розвитку мовлення, на яких значну увагу приділяють монологічному мовленню. Дитина вчиться фантазувати та відтворювати свій задум через імпровізацію.

Ігри-інсценізації

Ігри-інсценізації — це всі види театрів, де дитина не є дійовою особою, вона створює сцени, веде ролі іграшкового персонажа, діє

за нього. За обраною темою дитина створює образ за допомогою висловів, міміки, пантоміми.

Ігри-драматизації

Ігри-драматизації — це відтворення сюжету літературного твору власними діями виконавців, використання ними засобів виразності — інтонації, міміки, пантоміми.

Своєрідність кожного ігрового образу обумовлена драматизацією казок, авторських творів і полягає в єдності типової та індивідуальної характеристик. Уміння виділяти характерні якості персонажів формується у процесі накопичення знань про тварин, професії людей, стан природи. Маючи відповідні уявлення, діти легко відтворюють спосіб пересування різних живих істот, їхні характерні риси.

Грама-драматизаціям притаманні основні ознаки творчості ігор: наявність задуму, спільних рольових і реальних подій і відношень та інших елементів ситуацій, самостійність і самоорганізація дітей.

Дітей приваблює можливість зображувати в іграх людей — сміливих, мужніх і відважних, сильних і добрих. Окремі персонажі літературних творів починають з'являтися вже в самостійних іграх дітей молодшої групи.

Театр образних іграшок

До образних іграшок належать:

- ляльки, фігурки людей, тварин, елементів природи (зокрема м'які іграшки) — квітів, грибів, дерев;
- аксесуари для гри (лялькові меблі, посуд, побутова техніка — праска, пральна машина, пілосос, швейна машина тощо);
- технічні іграшки (транспортні, механічні, ігрові набори типу «Перукарня», «Айболить»).

Цей клас іграшок розширює уявлення дитини про навколишній світ. Бавлячись із такими іграшками, діти вчаться діяти в уявній ситуації, творчо перетворювати різноманітні враження, проявляти максимум самостійності та соціальної активності; у них розвивається уява.

Інвентар для театралізованої діяльності

Для того щоб організувати театралізовану діяльність з дошкільнятами, потрібні різні атрибути, зокрема маски, ляльки, декорації. Звичайно, необхідний інвентар можна придбати в спеціалізованих

магазинах. Але, запропонувавши малюкам виготовити інвентар для театралізації казки, можна не тільки урізноманітнити навчальний процес дошкільнят і підвищити мотивацію до трудової діяльності, а й реалізувати основні освітні та виховні цілі.

• Ширма

Для більшості видів театралізованої діяльності необхідна ширма. У дитячому садку зазвичай є зазначений інвентар або в ігровій кімнаті, або в музичному залі. Але якщо ширми необхідного розміру немає, її можна виготовити самостійно.

Найпростіший спосіб зробити такий атрибут для театралізованої гри — натягнути у дверному отворі щільну тканину. Залежно від того, який вид діяльності передбачено проводити, у матеріалі або вирізають «віконце», або роблять відступ згори для розміщення персонажів.

Щоб організувати пальчиковий театр, знадобиться ширма невеликого розміру. Тому виготовити цей атрибут можна з картоних коробок, на дні яких необхідно вирізати отвір. Таку ширму потім слід естетично оформити. Рекомендовано прикрашати коробку універсальними декораціями, щоб не довелося виготовляти нову ширму для кожної казки окремо. Так, її можна оформити у вигляді лісової галявини, розташувати «будиночок на узліссі».

• Ляльки з підручних матеріалів

Дошкільнятам для театралізованих ігор дуже подобається виготовляти самостійно з незвичайних матеріалів ляльок-персонажів. З чого можна зробити такі атрибути? Педагог, що практикує творчий підхід у роботі, здатний виготовити фігурки з найнесподіваніших матеріалів. Наприклад, театр з паперу — це найбільш простий і швидкий спосіб саморобного виготовлення персонажів.

• Матеріали для виготовлення персонажів

Персонажів для лялькового театру можна зробити з картону, зробивши в нижній частині два отвори для пальців; сірникових коробок; тенісних м'ячиків; надувних кульок; одноразового посуду: тарілок, стаканчиків, ложок; носка, рукавиці, рукавички; пластикових пляшок; природного матеріалу та ін.

Таким чином, можна організувати різні види театрів в дитячому саду. Педагогу важливо, плануючи таку діяльність, враховувати вікові та індивідуальні особливості вихованців, їхні інтереси. Крім того, необхідно не тільки правильно провести театралізовану гру, але й методично правильно продумати підготовчий і заключний етапи роботи з дітьми. Від зазначених факторів залежить ефективність педагогічної роботи з дошкільнятами загалом.